

Kivonat a Tenyésztési Szabályzathól a betegségek megelőzéséről és a ménhasználatról:

IV. rész Általános rendelkezések

4.1. A tenyésztés ellenőrzésének általános feltételei

A Magyarországi Arablótenyésztők Egyesülete Tenyésztési Szabályzata a 123/2005. (XII. 27.) FVM, valamint a 110/2013. (IV.09.) Kormányrendelettel együtt hatályos.

Tenyészállomány:

A tenyészlőként való bejegyzés akkor történik meg, ha a tulajdonos megküldte az esedékes **állományjelentés-párosítási terv nyomtatványt, és MALE tagsági viszonyal rendelkezik.** Arab telivéreknél és Shagya araboknál a lovak regisztrációjának előfeltétele az előzetes DNS vizsgálat.

Shagya araboknál 2014. január 1-től kötelező a DNS vizsgálatal történő származásellenőrzés.

Tenyészállat illetve szaporítóanyag behozatalának feltételeit többek között a 39/1994.(VI.28.) FM, a 49/2007 (VI.26.) FVM, a 129/2004 (VIII.25.) FVM rendelet szabályozza.

A tenyészállat, illetve szaporítóanyag behozatalával kapcsolatosan, az 1993. évi CXIV. törvény (továbbiakban: Átv.) 41. §-ának (2) bekezdése szerinti bejelentést a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalhoz (a továbbiakban: tenyésztési hatóság) is meg kell megtenni, az Egyesületen kívül.

Tenyészállat, illetve szaporítóanyag behozatalának és kivételének szakmai előírásairól a 129/2004. (VIII. 25.) FVM rendelet rendelkezik, mely kötelező érvényű, különös tekintettel az alábbiakra:

*„A behozott mélyhűtött spermát a mesterséges termékenyítésről, az embrió átültetéséről, az állati szaporítóanyagok előállításáról, felkínálásáról, forgalmazásáról és felhasználásáról szóló miniszteri rendeletben meghatározott feltételekkel, **csak a mesterséges termékenyítési engedély kiadását követően és engedélyezett mesterséges termékenyítő állomás vagy spermatóroló központ útján lehet felkínálni, illetve értékesíteni.***

Elismert tenyésztő szervezettel rendelkező világfajta tenyésztési programjának végrehajtásához szükséges behozatal esetében az érdekelt **elismert tenyésztő szervezet (MALE) előzetes nyilatkozata** arról, hogy a behozott tenyészállat, illetve a sperma, petesejt és embrió esetén a donoregyed **megfelel-e** a törzskönyvi nyilvántartásba vétel feltételeinek;

A bejelentéstől eltérő behozatal, illetve nem honosított tenyészállat és szaporítóanyag használata esetén a tenyésztési hatóság **köteles** a Átv. 45. § (1) bekezdése alapján a behozott állat haszonállatként történő hasznosítását, szükség esetén a hímváru állat ivartalanítását, nőiváru egyedek szaporítási tilalmát, illetve a **szaporítóanyag megsemmisítését elrendelni.** A szabályozás a Bizottság 2004/186/EK határozata a 96/510/EK határozat egyes mellékleteinek a lófélék spermája, petesejtjei és embriói behozatalára vonatkozó tenyésztéstechnikai követelményeinek betartatását célozza.

Tenyésztésre csak azon mén használható,

- *melynek mén törzskönyvi lapját a NÉBIH "tenyésztésre alkalmas" záradékkal látta el,*
- *mén főtörzskönyvi számmal rendelkezik,*
- *a MALE nyilvántartásában szerepel,*
- *tartója a fedeztetési okmányokkal már rendelkezik, („fedeztetési jegy” nyomtatvány)*
- *és az állategészségügyi feltételeknek megfelel.*

2016. január 1-e után arab telivér mén és termékenyítő anyaga esetében csatolni kell az igazolást, hogy SCID (Súlyos kombinált immunhiányos betegség), és CA (Lovak Cerebrális Abiotrofiája) betegségektől mentes, melyet egy ISAG, vagy OÁE által elismert laboratórium eredménye igazol.

Külföldre fedeztetési, termékenyítési szándékkal kiszállított kanca esetében a tulajdonosnak, illetve tartónak a szállítást megelőzően „tenyésztési kiviteli igazolást” kell kérni az Egyesülettől, melyet az díjmentesen állít ki.(1.sz. melléklet.)Ennek hiányában a MALE fedeztetési okmányt nem fogadhat be, a csikót nem regisztrálhatja.”

4.2. Külföldi tulajdonban álló, Magyarországra tenyésztési szándékkal behozott arab mének

Tenyésztési engedélyét az Egyesület külön eljárás során adja ki. Ennek alapfeltétele, hogy a mén a származási országban tenyésztési engedéllyel, DNS vizsgálati eredménnyel, a megfelelő export okmányokkal rendelkezzen. Az Egyesület fenntartja magának a jogot, hogy a Tenyésztési Bizottság véleménye alapján a hazai tenyésztési színvonal megőrzése érdekében korlátozza a mén tenyésztési jogosultságát.

A fedeztetési jegy alapidokumentum. Csak eredeti, vagy a kibocsátó által igazolt „eredetivel egyező hiteles másolat” megjegyzéssel ellátott és aláírt dokumentum fogadható el, melyet a csikó megszületését követő 30. napon belül kell a „Csikózási jelentéssel” a MALE részére megküldeni. Ez a szabályozás megfelel a lófélék tenyésztési célú méneskönyvi bejegyzésének és nyilvántartásának előírásairól szóló 96/78/EK Bizottsági Határozat 1. cikk (1) bekezdés második francia bekezdésében foglaltaknak.

Csatolni kell a mén hivatalos ötösös származási lapjának másolatát, valamint a mén DNS eredményét.

2016. január 1-e után *arab telivér mén és termékenyítő anyaga* esetében csatolni kell az igazolást, hogy SCID (Súlyos kombinált immunhiányos betegség), és CA (Lovak Cerebrális Abiotrofiája) betegségektől mentes, melyet egy ISAG, vagy OÁE által elismert laboratórium eredménye igazol.

Azokból az országokból, melyeknek anyanyelve nem angol, a szállítási igazolást, valamint az egyéb csatolt iratokat, pl. fedeztetési igazolást, mind angol nyelven, mind az exportáló ország anyanyelvén kell, megküldjék, ezért valamennyi igazolást két nyelven kell kiállítani, ha ettől eltérnek, a fordításból eredő költség a tulajdonost terheli.

Külföldi fedeztetés esetén:

Egyesületünk segíteni kívánja a jogkövető tenyésztőket, de eközben eleget kell tenni a hatályos jog- szabályoknak.

2016. január 1.-től a tartónak, vagy a tulajdonosnak be kell nyújtani a MALE tenyésztésvezetője részére a „Kiviteli regisztrációs kérelem” nyomtatványt a kanca, fedeztetésre, termékenyítésre történő kiszállítása előtt.

A kérelemre a MALE kiviteli tenyésztési igazolást állít ki, melyet csatolni kell a lovat kísérő útlevelelhez. A tenyésztési igazolást a fedeztetési állomás aláírja, és mellé csatolja a fedeztetésről szóló okmányt, vagy fedeztetési jegyet, melyet a csikózásakor annak megszületése után a csikózási jelentéshez kell mellékelni.

2016-ban születő csikók esetében ennek hiányában a ló kiutazását igazoló traces is elfogadható.

Magyarországon történő fedezetésről, termékenyítésről csak magyar fedzetési jegy állítható ki, és fogadható el.

A külföldi fedzetési jegynek tartalmaznia kell:

- a fedzetett kanca nevét, születési idejét, színét, bélyegeit, mikrochip számát, azonosítóját,
- a fedzőmén nevét, méntörzskönyvi számát,
- legalább az első és utolsó kancafedzetési dátumot,
- a kancatartó (és tulajdonos, ha a kettő nem azonos) adatait, aláírását,
- a méntartó nyilatkozatát arra vonatkozóan, hogy a fedzetés természetes vagy mesterséges termékenyítés, vagy embrió-átültetés volt,
- a méntartó aláírását.

A fedzetési jegy nem használható friss, vagy fagyasztott sperma importjára, és annak felhasználására.

4.3. Az Egyesület elnöksége kidolgozta az arab-fajtacsoportban fedzetési engedélyért folyamodó mének és ménjelöltek teljesítményvizsgálatának egy újabb, objektív vizsgálati módszerét, mely jól megfelel az arab ló értékmérő tulajdonságának elbírálásához. A küllemi bírálatok eredményén felül a hangsúly a shagya arab fajtánál a díjugratás, díjlovaglás, fogathajtás, távlovaglás, távhajtás, military (cross) kipróbálás, az arab telivérek esetében a fentiek felül a rövid- és hosszú távú állóképesség vizsgálatához galoppverseny eredményen, távlovaglásban, távhajtásban történő kipróbálás van (lásd: Sajátteljesítmény vizsgálati Szabályzat).

A mének tenyésztésben történő alkalmazhatóságát a tenyésztési hatóság felhatalmazása alapján, a MALE mint fajtafenntartó évente bírálja felül és az alábbiak szerint minősíti, melyet honlapján évente „Tenyésztési engedéllyel rendelkező mének listája” címmel honlapján közzétesz:

- A ménvizsgát befejezte: **„OK”**.
- Eredményes küllemi vizsgát tett, és legalább egy sportágban készségvizsgálattal rendelkezik: **„O”**.
- A mén kora miatt, viszonyossági alapon (import), vagy sérülés okán részben, vagy egészben mentességet kapott: **„M”**.
- Korlátozott használat: a mént felvezették küllemi bírálaton, és korlátozott számú kancára tenyésztési engedélyt kapott, (kora, tenyészértéke, sérülése okán) : **„5, vagy 10 kancára,,**
- A **mesterséges** termékenyítésben résztvevő mének neve a listán **vastag** betűvel szerepel.

A fedzőmén besorolástól eltérő használata esetén a mén csikóit ismeretlen származásának kell tekinteni.

4.4. Eljárás nem törzskönyvezett mén előfordulásakor a fedzetési állomáson vagy egy kancatulajdonosnál.

Amennyiben egy fedzetési állomáson egy az egyesület méneskönyvébe fel nem vett két évesnél idősebb mén áll, úgy indokolt esetben a törzskönyvezendő csikó származásának bizonyítására a regisztráció előtt az MLOSZ lótenyésztési felügyelője, vagy az Egyesület DNS vizsgálat által történő szűrőpróbaszerű ellenőrzést követelhet az arab, anglo-arab, arab félvér regisztrációban, nyilvántartásban szereplő csikók esetében. Az arab telivér és shagya arab csikók esetében ez kötelező.

4.5. A méntartó felelőssége

A méntartó köteles ménjét úgy tartani, hogy a méneskönyv előírásainak megsértése kizárható legyen. Ellenkező esetben feltételezhető, hogy nem biztosított a kifogástalan tenyésztői munka. Adott esetben az Egyesület által megbízott szervezet lótenyésztési felügyelőjének kell az Egyesületet haladéktalanul értesíteni. Ez vonatkozik arra is, ha a méntartó a kancatulajdonost nem megfelelően tájékoztatja, nem törődik a higiénias rendszabályokkal vagy a rendes méntartás más alapvető előírásaival. A mén minden tulajdonos- és tartózkodási helyváltozását **10 napon belül** be kell az Egyesületnek jelenteni. Ugyanez érvényes arra az esetre is, ha a mén elhullik, vagy más módon kikerül a tenyésztésből.

4.6. Az adott tenyésztési évre érvényes fedezetési engedéllyel rendelkező ménekről azok állomáshelyéről az Egyesület a fedezetési idényt megelőzően kimutatást készít, melyet az Egyesület tagjai részére időben megküld.

4.7. 1994. január 1. után az Egyesület csak azon arab telivér és shagya-arab mének ivadékaik számára állít ki exporthoz származási okmányt, melyek vércsoport, később DNS vizsgálatát valamely, ISAG által akkreditált-laboratóriumban végezték.

A **DNS alapú** származásellenőrzést, amennyiben tartója támogatásra nem jogosult, a tulajdonos költségére végzik el. Államilag hitelesített **DNS vizsgálatot** és a szülők, származásellenőrzését el kell végezni valamennyi arab telivér és shagya arab tenyészmén esetében, amelyet külföldről hoztak be, tenyésztési céllal.

4.8. A törzskönyvi nyilvántartáshoz, fedezetés, termékenyítés adatainak nyilvántartásához szükséges a nyomtatványok pontos, naprakész vezetése, melyet a vonatkozó törvényi szabályozás alapján a mén tartójának kötelessége végezni.

Fedezetés, termékenyítés adatait a fedezetési jegyzőkönyvben kell rögzíteni, a fedezetési díj befizetése után a kancatulajdonosnak egy példányt kell kapnia a Fedezetési (termékenyítési) jegyzőkönyvből, az első fedezetés alkalmával, melyet a későbbi fedezetéskor (visszasárlás esetén) ajánlott magával vinni, hogy a méntartó a további fedezetési időpontokat is rávegyesse.

Mesterséges termékenyítéskor a szabályzatban foglaltak alapkövetelménynek tekinthetők.

Az arab telivérek esetében a WAHO előírásainak betartása mellett állíthatók ki a származási okmányok, ezek pedig:

Ha a művi termékenyítés technikáját használják, minden kanca és mén **DNS vizsgálatát el kell végezni** a fedezetés végrehajtása előtt.

Tekintet nélkül az alkalmazott fedezetési módszerre, ha egy tenyésztő kancáját át kell párosítani egy fedezetési idényen belül, (más mén fedezi egy tenyésztési éven belül) 42 napnak kell eltelnie a másik ménnel történő fedezetés között.